

Oponentský posudek

habilitační práce JUDr. Michala Bartoně, Ph.D.

Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, 384 s.

Předmětem habilitačního řízení je tiskem vydaná monografie. Habilitant se předmětné problematice věnuje dlouhodobě, již v roce 2002 publikoval v nakladatelství Linde práci „Svoboda projevu a její meze v právu ČR“ a následně v letech 2003-2009 řadu článků, týkajících se tématu habilitační práce.

Téma je vybráno velmi vhodně, protože z jedné strany se jedná o jednu ze základních svobod, vyvíjející se v triádě svoboda tisku – svoboda slova – svoboda projevu (a jak habilitant přesvědčivě dokládá nedílně spjatou s právem na informace), z druhé strany má tato svoboda řadu dimenzí, daných právě jejím recentně širokým pojetím, včetně známé dichotomie tzv. evropského a amerického přístupu k ní.

Autor správně vychází z toho, že pro rozvažování o svobodě projevu jsou nejdůležitější diskuse o krajnostech, limitech, mezních případech a hraničních kritériích, neboť ty jsou vždy diskusí o rozsahu samotné svobody. Je si přitom vědom toho, že právo, z jedné strany omezující svobodu projevu z důvodů kolize s jinými právy a svobodami, popř.s veřejným zájmem, je současně i garantem toho prostoru, který je takto vymezen a o jehož rozsah se vede vždy, řečeno s Rudolfem von Jheringem, zápas či boj, ať již na půdě zákonodárského sboru, na soudech či v jiných formách a jiných forech.

Kniha Michala Bartoně je velmi cenným, fundovaným vkladem do problematiky svobody projevu, jejích mezí a garancí.

Autor rozdělil svoji práci do pěti kapitol, dále vnitřně detailně strukturovaných. Samotné rozvržení tématu svědčí o jeho výborném věcném zvládnutí, zároveň i o schopnosti metodologicky adekvátně jej analyzovat z různých úhlů pohledu.

V první kapitole **Význam svobody projevu a důvody její ochrany** přesvědčivě shrnuje argumenty ve prospěch svobody projevu.

Druhá kapitola **Svoboda projevu jako subjektivní ústavní právo** je zaměřena na ústavní a mezinárodní zakotvení svobody projevu. Habilitant nejprve detailně rozebírá, co lze považovat za projev (včetně problematiky vynuceného projevu a práva mlčet) a vymezuje pozici subjektů svobod projevu, včetně role médií a novinářů. Zabývá se distinkcemi svobody projevu a svobody myšlení, vyznání, umělecké tvorby a vědeckého bádání, jakož i relacemi svobody projevu k právu shromažďovacímu, sdružovacímu, petičnímu a volebnímu. V subkapitole obsah a forma projevu věnuje potřebnou pozornost známému problému rozlišení skutkových tvrzení a hodnotících soudů (str. 85). Nezapomíná ani na horizontální působení svobody projevu a jeho limity (str. 111 an.).

Ve třetí kapitole **Důvody a formy omezení svobody projevu** rozebírá nejprve jednotlivé formy zásahů (cenzury) předběžná opatření, zabavení věci, licence). Jako specifickou formou ineventum omezující svobodu projevu chápe vyjádření hodnotícího soudu (názoru) ve formě zákona (str. 149 an.). Poté se zabývá obsahovým hlediskem regulace svobody projevu a poukazuje, po zevrubném rozboru problematiky, na problematičnost určení jednoznačné hranice mezi obsahově zaměřenou a obsahově neutrální regulací (str. 180).

Nejrozsáhlejší část práce představuje čtvrtá kapitola **Svoboda projevu v kolizi s jinými právy či veřejnými statky**. Habilitant zde věcně, s přesvědčivým použitím doktrinálních názorů a judikatury zevrubně zkoumá klíčové kolizní momenty svobody projevu – z bezpečnostního hlediska a z hlediska veřejného pořádku, z hlediska ochrany osobnostních práva, z hlediska morálky a náboženství. Zde se přirozeně otevírá široký prostor pro rozpravu nad škálou diskutovaných otázek při obhajobě práce před vědeckou radou (namátkou uvádím otázku trestnosti verbálních projevů popírajících zločiny proti lidskosti či nenávistných projevů, otázku míry ochrany osobnostních práv osob veřejně činných a veřejně známých, posouzení projevů jako nemravných (pornografie) či nábožensky nesnášenlivých (rouhání).

Habilitant poukázal na řadu problematických a sporných otázek při právní regulaci svobody projevu, které jsou a budou předmětem diskusí. Z hlediska oponentury považují za důležité poukázat na věcný, mnohostranný a strážlivý přístup habilitanta k nim; nepřichází s jednoznačnými a přitom málo podloženými argumenty, jak se často vidí, ale naopak je vzdělaný a vědecky poctivý.

Přínosem je i poslední pátá kapitola podávající **Přehled rozhodovací činnosti Ústavního soudu ČR ve věcech svobody projevu a práva na informace**, která není jen deskripcí judikatury soudního orgánu ochrany ústavnosti České republiky, ale i novým pohledem na problematiku již z jiného úhlu analyzovanou v předchozích kapitolách, zvláště v kapitole čtvrté.

Z oponované habilitační práce Michala Bartoně mám ten nejlepší dojem. Prokázal nejen velmi dobrou znalost rozsáhlé literatury domácí a zahraniční provenience, judikatury Ústavního soudu ČR, Evropského soudu pro lidská práva, Nejvyššího soudu USA a dalších soudních institucí, ale zejména schopnost s nimi pracovat (přes 1000 odkazů a poznámek), kriticky je hodnotit a tvořivým způsobem rozvíjet. **Proto ji bezvýhradně doporučuji k úspěšné obhajobě.**

Prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.

V Praze 18. listopadu 2011

